

Møteprotokoll

Bispemøtet 13.-16.februar 2023

Møtedato: 13.02. – 16.02.2023
Møtested: Soria Moria hotell, Voksenkollveien 60, 0790 Oslo
Arkivsak: 18/00391

Til stede: Olav Fykse Tveit – preses
Ingeborg Midttømme – Møre biskop, visepreses
Stein Reinertsen – Agder biskop
Olav Øygard – Nord-Hålogaland biskop
Herborg Finnset – Nidaros biskop
Kari Veiteberg – Oslo biskop
Jan Otto Myrseth – Tunsberg biskop
Anne Lise Ådnøy – Stavanger biskop
Kari Mangrud Alvsvåg – Borg biskop
Ole Kristian Bonden – Hamar biskop

Møtende varamedlemmer: Gudmund Waaler – fungerende Bjørgvin biskop
Svein Valle – fungerende Sør-Hålogaland biskop

Forfall: Ann-Helen Fjeldstad Jusnes – Sør-Hålogaland biskop

Andre: Programdirektør KR Ingeborg Dybvig – BM 4/23
Avdelingsdirektør KR Torbjørn Backer Hjorthaug - BM 4/23, 14/23
Avdelingsdirektør KR Jan Rune Fagermoen - BM 4/23
Fagdirektør KR Ann-Magritt Austenå – BM 4/23
Fra nemd for gudstjenesteliv: Andreas Hilmo Grandy-Teig,
Solveig Julie Mysen, Gunnhild Nordgaard Hermstad og Inger
Anne Naterstad – BM 6/23, BM 7/23
Avdelingsdirektør KR Jan Christian Kielland - BM 8/23
Fra KIA: Alf Petter Hagesæther, Rune Fiskerstrand, Margrethe
Berg Heggebø – BM 10/23
Fra Mellomkirkelig råd: Berit Hagen Agøy, Einar Tjelle, Kristine
Sandmæl - BM 13/23
Fra Lutherske Verdensforbund: Rev. Dr Anne Burghardt - General
Secretary, Rev. Arni Danielsson - Head of Communications,
Maria Immonen - Director of the Department for World Service,
Szabolcs Lorincz - Director of the Department for Planning and
Coordination, Rev. Dr Sivin Kit, Director of the Department for
Theology, Mission and Justice – BM 13/23
Rådgiver BM Thomas Berbom – BM 5, 6, 7, 13 og 14/23
Rådgiver BM Marita Solberg Bjerke - BM 8/23 og 13/23
Rådgiver BM Sven Thore Kloster – BM 13/23
Sekretær Ann Kristin Riise – BM 13/23

Protokollfører: Elise Sandnes – generalsekretær Bispemøtet

SAKSLISTE

1/23	Godkjenning av innkalling og saksliste Bispemøtet 13.-16.februar 2023
2/23	Tilsyn, ledelse og arbeidsgiversaker Unntatt etter offentlighetsloven Offl. § 14 1. ledd
3/23	Orienteringssaker februar 2023
4/23	Kirkelig organisering
5/23	EVU kursutlysning og langtidsplan
6/23	Forslag til liturgisk ordning for askeonsdag
7/23	Justering av vigslingsliturgi i Den norske kirke
8/23	Kirkens tjeneste på samfunnsinstitusjoner
9/23	Styrking av bærekraftsmålene i Den norske kirke
10/23	Oppfølging av handlingsplan om kristne migranter
11/23	Rasisme
12/23	Forberedelser til rapporten fra Sannhets- og forsoningskommisjonen
13/23	Besøk av ledergruppa fra sekretariatet til Det lutherske verdensforbund
14/23	Tilsyn, ledelse og arbeidsgiversak - Unntatt etter offentlighetsloven Offl. § 14 1. ledd
15/23	Kontorvisitas
16/23	Oppnevning av biskoper til råd og utvalg
17/23	Oppnevning til Fagråd for arbeidsveiledning
18/23	Eventuelt

Saker til behandling

1/23 Godkjenning av innkalling og saksliste Bispemøtet 13.-16.februar 2023

Behandlet av	Møtedato	Saknr
1 Bispemøtet 2017 - 2024	13.02.2023	1/23

Sammendrag

Saksliste og tidsplan er drøftet i sekretariatet og i Bispemøtets arbeidsutvalg 16.desember 2022 og 23.januar 2023.

Bispemøtet vedtak:

Innkalling og saksliste godkjennes.

2/23 Tilsyn, ledelse og arbeidsgiversaker

Unntatt offentlighet, Offl. § 14.1

Behandlet av	Møtedato	Saknr
1 Bispemøtet 2017 - 2024	13.02.2023	2/23

Skriv inn vedtaket her

3/23 Orienteringssaker februar 2023

Behandlet av	Møtedato	Saknr
1 Bispemøtet 2017 - 2024	13.02.2023	3/23

Sammendrag

1. Muntlig orientering ved preses om pågående saker
2. Muntlig orientering ved generalsekretær om pågående saker
3. Protokoll BMAU 16.12.2022
4. Protokoll BMAU 23.01.2023
5. Protokoll KR 10.-11.november og 8.-9.desember
6. Protokoll MKR
7. Referat fra Teologisk Nemd
8. Referat fra Nemd for gudstjenesteliv
9. Referat fra styringsgruppe ABV
10. Referat fra Sentralt etterutdanningsutvalg
11. Muntlig orientering fra jødedomsutvalget ved Herborg Finnset
12. Rapport fra Kirkenes Verdensråd generalforsamling 2022 og muntlig orientering ved Ingeborg Midttømme
13. «Nye stemmer» - et samarbeidsprosjekt mellom Bispemøtet, Samarbeidsrådet for tro og livssyn (STL) og Vårt Land.

Bispemøtet vedtak:

Sakene tas til orientering.

4/23 Kirkelig organisering

Behandlet av	Møtedato	Saknr
1 Bispemøtet 2017 - 2024	13.02.2023	4/23

Sammendrag

Kirkerådet behandlet kirkelig organisering i møte 10.-11.februar.

Saksfremlegget til Kirkerådets møte KR 5/23 var også grunnlag for samtalen i Bispemøtet.

Fra Kirkerådets administrasjon møtte Ingeborg Dybvig, Torbjørn Backer Hjorthaug, Jan Rune Fagermoen og Ann-Magritt Austenå og presentere status og fremdrift for arbeidet.

Preses innledet til drøfting av biskopens tilsyn og ledelse.

Bispemøtet vedtak:

Bispemøtet har drøftet kirkelig organisering med bakgrunn i saksdokument til Kirkerådet KR 5/23. Bispemøtet ber om at momenter som kom fram i samtalen med Kirkerådets administrasjon tas med i det videre arbeidet med saksfremlegg til Kirkemøtet.

5/23 EVU kursutlysning og langtidsplan

Behandlet av	Møtedato	Saknr
1 Bispemøtet 2017 - 2024	13.02.2023	5/23

Sammendrag

På sine møter i februar og oktober behandler Bispemøtet saker knyttet til etter- og videreutdanning (EVU) for prester i Den norske kirke. Til grunn for EVU tiltak ligger Nasjonal kompetanseplan for prester i Den norske kirke (2021-2025).

Bispemøtet behandlet utlysning av kurs innenfor mastergradene med søknadsfrist 15. september 2023.

Til saken følger også langtidsplan for kurstilbud innen mastergradene knyttet opp til Nasjonal kompetanseplan for prester i Den norske kirke (2021 – 2025). Den gir føringer for kursutlysninger innenfor EVU feltet. Bispemøtet drøftet kommende kursutlysninger.

Saken inneholdt også en beskrivelse av utfordringsbildet for EVU feltet i dag, der Bispemøtet drøftet på hvilken måte man kan stimulere til økt deltakelse ved EVU tiltak og hvordan kurstilbudet kan utvikles videre.

Bispemøtet vedtak:

Foran søknadsfristen for EVU-søknader den 15. september 2023 ønsker Bispemøtet særlig å prioritere søkere til følgende kurs:

- Prest og teolog i praksis (TF), 10 stp.

- PKU/Pastoralklinisk utdanning (MF), 20 stp.
- Spesialprest i livssynsåpent samfunn (TF), 20 stp.
- Økoteologi og bærekraft (VID, eventuelle bidrag fra MF og TF), 10 stp.
- Åndelig veiledning (NLA) 15 stp. Dersom NLA kan utsette oppstart til våren 2024.
- Det nye testamentet, språk, tekst og hermeneutikk (MF regi, TF og VID) 10 stp.

Bispemøtet anbefaler at det arbeides videre med følgende kurs med sikte på utlysning våren 2024:

- Arbeidsveilederutdanning (MF), 60 stp.
- PKU (MF), 20 stp.
- Den norske kirke og jødene (TF) 10 stp.
- Sjelesorg og samtalepraksis i menighetene (samarbeid MF, VID og TF), tverrfaglig, samlingsbasert, 10 stp.
- Menighet og lokalsamfunn i endring (MF) 10 stp.

På lengre sikt ønsker Bispemøtet at det arbeides med kurs med følgende tema:

- Åndelig veiledning – kvalifisering av veiledere
- Dåpsteologi / sakraments teologi.
- Krisehåndtering. Hvordan organisere arbeidet rundt kriser – kriseledelse.
- Kirke i livssynsåpent lokalsamfunn – (utsettes til 2025 (TF)) prostibasert, 10 stp.
- Ledelse, roller og samspill

6/23 Forslag til liturgisk ordning for askeonsdag

Behandlet av	Møtedato	Saknr
1 Bispemøtet 2017 - 2024	13.02.2023	6/23

Sammendrag

I februar 2022 vedtok Bispemøtet (BM 13/22):

I henhold til «Regler for saksbehandling i liturgisaker» ber Bispemøtet Kirkerådet igangsette en liturgisak for å utarbeide en liturgi for Askeonsdag til bruk i Den norske kirke.

Kirkerådet vedtok i mars 2022 (KR 34/22):

Kirkerådet ber Nemnd for gudstjenesteliv om å utarbeide et forslag til liturgisk ordning for askeonsdag.

Nemnd for gudstjenesteliv har utarbeidet et forslag til liturgisk ordning for askeonsdag. I tråd med regler for saksbehandling i liturgisaker § 4 oversendes forslaget til Bispemøtet for uttalelse, før Kirkerådet behandler om saken skal sendes på høring.

Bispemøtet vedtak:

Bispemøtet takker Nemnd for gudstjenesteliv for arbeidet med liturgisk ordning for askeonsdag.

Bispemøtet anbefaler følgende endringer i liturgien:

1. 7. Dagens bønn

For å få et mer aktivt språk i bønnen, bes NFG vurdere å endre Dagens bønn til:

*Barmhjertige Gud,
du kan sette oss fri fra synd og forgjengelighet.
Vi ber deg: Lær oss å holde faste slik du vil.
Gjør oss utholdende i bønn, trofaste i kjærlighet
og helhjertede i kamp for rettferd.
Gi verden håp ved Jesu Kristi kors,
han som med deg og Den hellige ånd lever og råder,
én sann Gud fra evighet til evighet.
Amen.*

2. Syndsbekjennelse

En kollektiv syndsbekjennelse fra kirkens hovedliturgi eller salme 51, tas inn i liturgien, for eksempel i punkt 15, etter stillhet. Dette for at liturgiens perspektiv ikke skal være for individualistisk.

3. Bruk av Salme 51

Salme 51 bør kunne få mer plass i gudstjenesten, for eksempel som et alternativ til syndsbekjennelse. Dersom den ikke bli brukt i leddet «syndsbekjennelse» bør den brukes som bibelsk salme pkt. 9.

4. Preken over tekst fra Det gamle testamente

Det legges inn en rubrikk under pkt. 12. Preken f.eks.: «*Predikanten preker over evangelieteksten eller en av de andre tekstene som er lest i gudstjenesten, gjerne den gammeltestamentlige teksten*».

5. Uttak av glorialedd og hallelujavers

I tråd med liturgisk praksis i fastetiden, tas gloria og hallelujavers ut av liturgien.

6. Tydeliggjøre hva som er *kan* ledd og *må* ledd i liturgien

Bispemøtet mener liturgien fremstår noe lang og omfattende for å være en liturgi som i hovedsak skal benyttes på kveldstid askeonsdag. Bispemøtet ser det derfor som tjenlig at det presiseres hva som er *kan* ledd, altså fakultative ledd, og *må* ledd, ledd som må være med i liturgien.

7. Gjøre Credo til et *kan* ledd

Bispemøtet vil at Trosbekjennelsen blir et *kan* ledd i liturgien. Det er ikke nødvendig å ha en med på en kveldsgudstjeneste en hverdag.

8. Skriftemål

Mulighet for skriftemål tas inn i gudstjenesten som et *kan* ledd og det henvises til kirkens liturgiske ordning for allment skriftemål.

9. Pkt. 18 Asketegning

I liturgien står det: «*Under påtegningen kan liturgen si til den enkelte: «Menneske, husk at du er støv. Til støv skal du vende tilbake.»*

Her kan også «stillhet» legges inn som et alternativt ledd.

Esekiel 36,26 leses etter asketegningen. Dette leddet blir et *kan* ledd.

10. Rubrikk pkt. 18 Asketegning

Til slutt i dette leddet legges det inn følgende rubrikk: «*Dersom det ikke er nattverd i gudstjenesten, avsluttes dette leddet med Fadervår.*

11. Rubrikken i pkt. 3.

Bispemøtet mener at teksten i denne rubrikken kan bearbejdes slik at fastetidens perspektiv speiles noe bedre.

Bispemøtet anbefaler at NFG tar veiledningen opp til ny vurdering.

Bispemøtet ber Kirkerådet om videre behandling av liturgien i henhold til regler for saksbehandling i liturgisaker.

7/23 Justering av vigslingsliturgiene i Den norske kirke

Behandlet av	Møtedato	Saknr
1 Bispemøtet 2017 - 2024	13.02.2023	7/23

Sammendrag

Kirkerådet og Bispemøtet igangsatte i 2018 liturgisak om Den norske kirkes vigslingsliturgier. Dette gjelder både ordningene for vigsling til tjenestene i Den norske kirke og vigsling av kirkebygg.

Nemnd for gudstjenesteliv (NFG) hadde i 2020 en samtale om justering av vigslingsliturgiene. Etter dette er det oppnevnt nye medlemmer av NFG. NFG har i fortsatt arbeidet med vigslingsliturgiene. Bispemøtet har tidligere bedt om at dette skjer i nært samarbeid med Bispemøtet.

I den forbindelse har Bispemøtet invitert NFG til en samtale om revisjonsarbeidet.

Bispemøtet drøftet hvilke punkter i vigslingsliturgiene det er nødvendig å revidere, herunder:

- *Omtalen av hva man vigsles til - formaning og løfteavleggelse*
NFG viser til Bispemøtets forståelse av tjenestene i sak BM 03/10 som grunnlag for

tjenesteforståelsen som skal gjenspeiles i vigslingsliturgiene for prest, diakon, kateket og kantor.

- *Ordinasjon og vigsling*

Bispemøtet har i sak BM 03/10 uttalt «Det er teologisk ikke noen prinsipiell forskjell mellom vigsling og ordinasjon. Begrepet ordinasjon har tradisjonelt vært brukt om prestedtjenesten, og Bispemøtet ser ikke behov for å endre dette».

Bispemøtet drøftet bruk av felles terminologi eller fortsatt bruk av ordinasjon og vigsling.

Bispemøtet vedtak:

Bispemøtet takker Nemnd for gudstjenesteliv for samtalen om revisjon av vigslingsliturgiene i Den norske kirke.

Det er teologisk ikke noen prinsipiell forskjell mellom vigsling og ordinasjon. Bispemøtet vil derfor bruke begrepet vigsling til prest, diakon, kateket og kantor.

Bispemøtet ber om at ordningen «vigsling til fast kirkelig tjeneste» endres til «innsettelse til fast kirkelig tjeneste».

Bispemøtet ber om at følgende tas med i det videre arbeidet med vigslingsliturgiene:

- Vigslingsliturgiene for prest, diakon, kantor og kantor bør være mest mulig like i strukturen – blant annet plassering av formaning og løfte, Fadervår, bønnesalmen og pålegging av stola.
- Vigslingen plasseres på dåpens plass. Unntak er vigsling av kantor.
- Bibeltekstene knyttet til de ulike tjenestene beholdes.
- Det bør være større fleksibilitet i forhold til pretekst. Lesetekstene kan tas ut når det er vigsling.
- Biskopens innledende bønn revideres.
- Bønnespråket må fornyes.
- Salme 512 beholdes. Salme 513 erstattes.
- Det må legges til rette for vigsling til ulike tjenester i samme gudstjeneste.
- Beskrivelsen av diakonens tjeneste må oppdateres.
- Beskrivelsen av kateketens tjeneste må språklig oppdateres.
- «Forkynne og legge frem Guds ord klart og rent» må beholdes
- Vigslingsliturgi for kantor – her er elementer som kan vurderes tatt inn i de øvrige liturgiene.
- Vigslingsliturgi for biskop fungerer godt. Det er en styrke at Bibeltekstene brukes aktivt. Språket må fornyes.
- Vigsling av orgel og vigsling av gravplass må også tas med i en helhetlig vurdering.
- Det er behov for en liturgi for avvigsling av kirker.
- Det er ønskelig med oversettelse av liturgien til samisk i etterkant av revisjonen
- Vigslingsliturgiene kan gjerne ses i sammenheng med andre kirkesamfunns liturgier.

8/23 Kirkens tjeneste på samfunnsinstitusjoner

Behandlet av	Møtedato	Saknr
1 Bispemøtet 2017 - 2024	13.02.2023	8/23

Sammendrag

Endringer på tros- og livssynsfeltet og endrede relasjoner mellom staten og Den norske kirke, innebærer et behov for en helhetlig gjennomtenkning og vurdering av kirkens tjeneste i samfunnsinstitusjonene, forstått i denne saken som helsesektoren, kriminalomsorgen, Forsvaret og universitets- og høyskolesektoren. I den forbindelse forbereder Kirkerådet en sak til Kirkemøtet om kirkens videre strategi for denne tjenesten. Bispemøtet er bedt om å gi innspill til saken slik den nå foreligger.

Bispemøtet drøftet saken med bakgrunn i saksutredningen fra Kirkerådet og Nils Terje Lundes utredning «Kirkelig tjeneste i samfunnsinstitusjoner».

Kirkelig personell ved samfunnsinstitusjonene har i dag ulike arbeidsgivere og rammer for sin tjeneste. Studentprester og fengselsprester har bispedømmerådet som arbeidsgiver, mens ansatte i helsesektoren og forsvaret har virksomheten som arbeidsgiver. Biskopen har tilsyn med alle vigslede.

Bispemøtets vedtak:

Bispemøtet har drøftet kirkens tjeneste i samfunnsinstitusjoner med utgangspunkt i utredningen «Kirkelig tjeneste i samfunnsinstitusjoner» utarbeidet av nestkommanderende i Forsvarets tros- og livssynskorps Nils Terje Lunde, og utkast til sak til Kirkemøtet.

Bispemøtet gir i hovedsak sin tilslutning til forslaget til vedtak i Kirkemøtet med følgende merknader:

- Helsesektoren, kriminalomsorgen, Forsvaret og universitets- og høyskolesektoren er ulikt organisert. I arbeidet med fremtidig organisering av kirkens tjeneste på samfunnsinstitusjoner må dette hensyntas.
- Biskopen har tilsyn med alle vigslede.
- Den norske kirke skal ha en helhetlig nasjonal *ledelse* av tjenesten på samfunnsinstitusjoner, foreslås endret til nasjonal *koordinering* av tjenesten.
- Preses ivaretar i dag kontakten med kriminalomsorgen nasjonalt.
- Bispemøtet ber om at plassering av ansvar for biskopens tilsyn med Den norske kirkes prester i Forsvarets tros- og livssynskorps tas opp til ny vurdering.
- Ledelsen av fengselsprester og studentprester bør fortsatt legges til bispedømme og prosti.
- Tjenesteordning for fengselsprester er vedtatt. Bispemøtet ber om at det vurderes å utarbeide tjenesteordning for studentprester.
- Bispemøtet vil bidra til dialog med sentrale politiske myndigheter, andre tros- og livssynssamfunn og ledelsen i de ulike institusjonene med tanke på å videreutvikle et relevant og tilpasset tros- og livssynstilbud i de ulike samfunnsinstitusjonene.

- Kirkens ansatte i nevnte samfunnsinstitusjoner har bred erfaring og kompetanse. Den norske kirke vil ved kirkens ansatte i respektive institusjoner være beredt til å påta seg et koordinerende ansvar.

9/23 Styrking av bærekraftsmålene i Den norske kirke

Behandlet av	Møtedato	Saknr
6 Bispemøtet 2017 - 2024	13.02.2023	9/23

Sammendrag

Den norske kirke har i flere år jobbet systematisk med å promotere og støtte opp om bærekraftsmålene, bl.a. gjennom Bærekraftsboka (se www.bærekraftsboka.no). I strategien for Den norske kirke (2022-2029) heter det blant annet at kirken «bidrar til å virkeliggjøre bærekraftsmålene – lokalt, nasjonalt og globalt». Framover vil Den norske kirke som tilskuddsmottaker også måtte rapportere på hvordan den bidrar til å oppfylle bærekraftsmålene.

I tillegg til at bærekraftsmålene er viktige i seg selv, og sammenfaller med mye av kirkens samfunnsengasjement, er de også en god plattform for å konkretisere og synliggjøre samhandling mellom kirken og andre aktører, som f.eks. kommune/fylke/stat. Samhandling om bærekraftsmålene gir Den norske kirke stor mulighet til å synliggjøre sin involvering i lokalsamfunnene innenfor rammer som deles av flere andre aktører.

Biskop em. Atle Sommerfeldt innledet til samtale om hvordan han har brukt visitaser til systematisk å tematisere bærekraftsmålene – både som inspirasjon og oppfordring i menighetene. Biskopene var invitert til en samtale om hvordan de best mulig kan bidra til å støtte opp om og synliggjøre kirkens engasjement for bærekraftsmålene.

Vedlagt saken var to dokumenter som Sommerfeldt har skrevet: En artikkel om kirkens samfunnsengasjement og bærekraftsmålene fra *Luthersk kirketidene* (2022), og utdrag fra to visitasforedrag som eksemplifisering av hvordan biskopen kan relatere menighetens arbeid til bærekraftsmålene.

Bispemøtet vedtak:

Bispemøtet takker biskop emeritus Atle Sommerfeldt for erfaringsdeling om hvordan bærekraftsmålene kan tematiseres i en visitas og bidra til økt samhandling med kommunen og andre aktører i sivilsamfunnet.

10/23 Oppfølging av handlingsplan om kristne migranter

Behandlet av	Møtedato	Saknr
1 Bispemøtet 2017 - 2024	13.02.2023	10/23

Sammendrag

Kirkerådet vedtok i 2021 (KR 35/21) en handlingsplan for treårsperioden 2021-2023 om inkludering av kristne migranter. Handlingsplanen tar utgangspunkt i de åtte kjennetegnene for Den norske kirke i en ny tid, og beskriver hvordan de kan omsettes til handling. Formålet med tiltakene i handlingsplanen er at kristne migranter skal kunne finne sin plass i Den norske kirke.

Biskopene drøftet hvordan de best mulig kan bidra til å følge opp handlingsplanen i sine sammenhenger i 2023 og framover. Generalsekretær i Kristent Interkulturelt Arbeid - KIA Norge, Alf Petter Hagesæther, innledet til samtale om hvordan biskopene kan bidra til å løfte denne delen av kirkens arbeid.

Vedlagt saken var saksfremlegg til Kirkerådet om den nasjonale handlingsplanen (KR 35/21). Kirkerådet vedtok enstemmig det fremlagte forslaget. Vedlagt saken var også refleksjonshefte knyttet til de åtte kjennetegnene.

Det er også utarbeidet en rekke andre ressurser i forlengelse av handlingsplanen. Disse er tilgjengelige på ressursbanken: <http://ressursbanken.kirken.no/nb-NO/2022/8-kjennetegn-for-dnk-i-mote-med-et-flerkulturelt-samfunn/#na>

Bispemøtet vedtak:

Bispemøtet takker KIA - Kristent Interkulturelt Arbeid for orientering om organisasjonens arbeid, bygget på verdiene likeverd, omsorg og vennskap.

Bispemøtet drøftet oppfølging av Kirkerådets handlingsplan for inkludering av kristne migranter. Det er et mål at Den norske kirke skal bidra til inkludering både i kirke og samfunn. Handlingsplanen har konkrete tiltak for perioden 2021 -2023.

Refleksjonsheftet «Åtte kjennetegn for Den norske kirke i møte med et flerkulturelt samfunn» er tenkt som et veikart for menighetene og et oppspill til videre samtale. Biskopene vil følge opp hvordan menighetene kan ta refleksjonsheftet i bruk og følge opp handlingsplanen lokalt for inkludering av kristne migranter.

Bispemøtet vil spesielt løfte frem behovet for samarbeid med migrantmenigheter om trosopplæring for barn og unge (andre generasjon), samt oppfordre til å prøve ulike former for felles gudstjenestefeiring som gir mulighet til deltakelse på flere språk og uttrykksformer.

11/23 Rasisme

Behandlet av	Møtedato	Saknr
15 Bispemøtet 2017 - 2024	13.02.2023	11/23

Sammendrag

Bispemøtet startet møtet på HL-Senteret, hvor biskopene fikk se utstillingen U/Synlig – hverdagsrasisme i Norge. Direktør Guri Hjeltnes, forsker Øyvind Kopperud og spesialrådgiver Carl Emil Vogt gav en orientering om HL-senterets arbeid.

Vedlagt saken var notat fra internasjonal direktør i Kirkerådet Berit Hagen Agøy om Den norske kirkes nasjonale arbeid mot rasisme. Biskopene drøftet utfordringene som løftes frem i notatet, samt delte inntrykk fra utstillingen og erfaringer fra sine bispedømmer.

Bispemøtet vedtak:

Bispemøtet takker HL-senteret for orientering om arbeidet og utstillingen U/Synlig – hverdagsrasisme i Norge. Bispemøtet vil oppfordre til at utstillingen kan vises flere steder i landet og dermed gjøres tilgjengelig for flere.

Den norske kirkes arbeid mot rasisme ble drøftet blant annet med tanke på hvordan Bispemøtet og biskopene kan bidra til å sette fokus på hverdagsrasisme og holdninger i kirke og samfunn, også i samarbeid med kompetansemiljøer utenfor kirken.

Bispemøtet gir sin tilslutning til at Mellomkirkelig råd igangsetter forberedelse av sak til Kirkemøte om rasisme. Kirkenes Verdensråds rasismeprogram følges opp i det videre arbeidet.

12/23 Forberedelser til rapporten fra Sannhets- og forsoningskommisjonen

Behandlet av	Møtedato	Saknr
1 Bispemøtet 2017 - 2024	13.02.2023	12/23

Sammendrag

Rapporten fra Sannhets- og forsoningskommisjonen offentliggjøres 1.juni 2023. I den anledning er VID/KUN bedt av Kirkerådet om å lage et e-læringskurs for ansatte i rettssubjektet Den norske kirke (rDnk). Kurset vil etter planen være klart i slutten av april. Det består av fem moduler som vil gi innføring i fornorskningspolitikken, kirkens deltakelse i denne og dessuten dele idéer om hvordan kirken kan bistå i det nødvendige forsoningsarbeidet. Denne kunnskapen er lite kjent i samfunnet som helhet, og det er desto viktigere at kirkelige ansatte får opplæring.

Det er ønskelig at ansatte tar kurset og at prostene inviterer til prosti- eller stabssamlinger hvor alle ansatte i Den norske kirke inviteres til samtale om hva denne tematikken har å si for kirken på «vårt» sted.

Bispemøtet vedtak:

Bispemøtet ser det som sitt ansvar å følge opp Sannhets- og forsoningskommisjonens rapport som legges frem 1.juni.

Bispemøtet tar til orientering framdriftsplan for Den norske kirkes oppfølging av kommisjonsrapporten. Bispemøtet vil understreke at oppfølgingen må planlegges i forhold til samer, kvener og skogfinner.

Bispemøtet vil oppfordre alle ansatte i Den norske kirke til å delta i e-læringskurset som vil gi kunnskap om fornorskingspolitikken og kirkens deltagelse i denne, samt gi innspill til hvordan kirken kan følge opp Sannhets- og forsoningskommisjonens rapport.

Bispemøtet ber prostene følge opp at alle prester tar e-læringskurset, samt legge til rette for prosti- eller stabssamlinger for alle kirkens ansatte der e-læringskurset følges opp med samtaler om «hva betyr dette på vårt sted».

13/23 Besøk av ledergruppa fra sekretariatet til Det lutherske verdensforbund

Behandlet av	Møtedato	Saknr
1 Bispemøtet 2017 - 2024	13.02.2023	13/23

Sammendrag

Bispemøtet møtte 16.februar ledergruppa i Det lutherske verdensforbund (LVF).

Generalsekretær Anne Burghardt orienterte om LVFs arbeid.

I september avholder LVF sin 13.generalforsamling, denne gangen i Krakow. Vedlagt saken var notat fra Einar Tjelle, seksjonsleder i Kirkerådet for økumenikk og dialog, med oversikt over relevant arbeid som gjøres i LVF og forberedelser til årets generalforsamling.

Fra ledergruppa i LVF møtte:

Rev. Dr Anne BURGHARDT, General Secretary

Rev. Arni DANIELSSON, Head of Communications

Ms Maria IMMONEN, Director of the Department for World Service

Mr Szabolcs LORINCZ, Director of the Department for Planning and Coordination

Rev. Dr Sivin KIT, Director of the Department for Theology, Mission and Justice

Fra Mellomkirkelig råd møtte:

Leder Kristine Sandmæl, internasjonal direktør Berit Hagen Agøy og seksjonsleder Einar Tjelle.

Bispemøtet vedtak

Bispemøtet takker for møtet med ledergruppa fra sekretariatet i Det lutherske verdensforbund, for orientering om LVFs arbeid og nyttig utveksling av informasjon.

14/23 Forskrift for regler av bruk av kirkene

Behandlet av	Møtedato	Saknr
1 Bispemøtet 2017 - 2024	13.02.2023	14/23

Sammendrag

Bispemøtet vedtok i BM 23/20 en unntaksbestemmelse fra Forskrift for regler for bruk av kirkene:

«Bispemøtet har drøftet spørsmålet om utleie/utlån av kirken til ikke-religiøse gravferdsseremonier under den pågående koronakrisen. Bispemøtet legger til grunn formål og regler for bruk av kirken som er fastsatt, og erkjenner samtidig at vi nå befinner oss i en ekstraordinær situasjon. Bispemøtet anbefaler at det gis tillatelse til utleie av kirken der det ikke finnes annet egnet lokale, eller en annen særskilt grunn taler for unntak.»

Bispemøtet drøftet i februar 2022, hvordan unntaksbestemmelsen var fulgt opp lokalt. Vedtak i BM 2/22:

«Bispemøtet ber om at saken utredes og tas opp i et senere møte. Biskopene har delt erfaringer om hvordan unntaksbestemmelsen i BM sak 23/20 om ikke religiøse gravferder er fulgt opp lokalt. Bispemøtet understreker at vedtaket i sak BM 23/20 er en unntaksbestemmelse som gjelder under koronapandemien, men at denne opphører når pandemien er over.»

Kirkerådets administrasjon er bedt om å fremme en sak for Kirkerådet med forslag om eventuelt å endre dagens regelverk for å åpne for utvidet bruk av kirkene.

Eventuelle endringer i regler for bruk av kirkene vil i utgangspunktet være å regne som en læresak etter kirkeordningen § 28 fjerde ledd første punktum.

Bispemøtet vedtak:

Bispemøtets vedtak i BM 23/20 om utleie/utlån av kirken til ikke-religiøse gravferdsseremonier under koronakrisen, er opphevet. Vedtaket var en tidsbegrenset unntaksbestemmelse som opphørte da restriksjonene ved pandemien var over.

Bispemøtet har drøftet «Forskrift om regler for bruk av kirkene».

Bispemøtet vil gi følgende innspill til Kirkerådets utredning av en eventuell sak for Kirkemøtet.

Bispemøtet anbefaler at ordlyden i § 1 Formål beholdes uendret.
De følgende paragrafene i reglene må vurderes ut fra formål for bruk av kirkene.

Bispemøtet støtter at bruken av kirken er underlagt biskopens tilsynsmyndighet, jf. § 4 andre ledd.

Bispemøtet støtter at menighetsrådet har ansvar for utlån av kirkene, og at menighetsrådets vedtak kan påklages til biskopen og at biskopens avgjørelse ikke kan påklages.

15/23 Kontorvisitas

Behandlet av	Møtedato	Saknr
1 Bispemøtet 2017 - 2024	13.02.2023	15/23

Sammendrag

Bispemøtet drøftet praktisk gjennomføring av kontorvisitas i sak BM 29/22. Det har skjedd store endringer med elektronisk kirkebokføring og digitalt medlemsregister. Dette har gjort det nødvendig med nye retningslinjer for gjennomføring av kontor visitas i menighetene.

Bispemøtet vedtak:

Bispemøtet støtter det fremlagte forslaget til innretning av kontorvisitas og ber administrasjonen følge opp i tråd med det som kom frem i møtet.
Bispemøtet ber om å få saken tilbake for vedtak av retningslinjer for kontorvisitas.

16/23 Oppnevning av biskoper til råd og utvalg

Behandlet av	Møtedato	Saknr
1 Bispemøtet 2017 - 2024	13.02.2023	16/23

Sammendrag

Bispemøtet hadde en helhetlig gjennomgang av biskopenes representasjon i råd og utvalg. Det er tilsatt tre nye biskoper siste året, i Borg, Hamar og Bjørgvin bispedømmer.

Det må i den forbindelse gjøres nye oppnevninger. Det er som forberedelse av saken, innhentet informasjon fra de sittende biskopene om de ønsker endring i sine verv.

Saken gjelder bare verv oppnevnt av Bispemøtet, ikke verv oppnevnt av andre. Forslaget som legges frem er drøftet i Bispemøtets arbeidsutvalg i sak BMAU 4/23, men den enkelte biskop er ikke forespurt.

Bispemøtet vedtak:

Bispemøtet vedtar følgende oppnevning av biskoper til råd og utvalg:

- **Kirkerådet:** preses, vara visepreses (regulert av forretningsorden). Dette inkluderer Kirkerådets AU, og Arbeidsgiverutvalget (AGU)
- **Mellomkirkelig råd:** Preses Olav Fykse Tveit med vara Borg biskop Kari Mangrud Alvsvåg
- **Samisk kirkeråd:** Nidaros biskop Herborg Finnset (2021-25). Rotasjon mellom de tre nordligste bispedømmer: Sør-Hålogaland biskop fra 2025-2029.
- **Bispemøtets arbeidsutvalg:** Preses Olav Fykse Tveit, Møre biskop Ingeborg Midttømme og Tunsberg biskop Jan Otto Myrseth. Vara Oslo biskop Kari Veiteberg.
- **Nemnd for gudstjenesteliv:** Tunsberg biskop Jan Otto Myrseth
Vara Oslo biskop Kari Veiteberg
- **Leder av styringsgruppen for «Veien til vigsling» (STVTV):** Hamar biskop Ole Kristian Bonden. Vara Sør-Hålogaland biskop
- **Leder av Fagråd for ABV:** Nord-Hålogaland biskop Olav Øygard
- **Kontakt møte nasjonalt:** Agder og Telemark biskop Stein Reinertsen.
Vara Møre biskop Ingeborg Midttømme.
- **Sentralt etterutdanningsutvalg (SEU):** Bjørgvin biskop Ragnhild Jepsen, vara domprosten i Bjørgvin
- **Arbeidsmiljøutvalget (AMU):** Stavanger biskop Anne Lise Ådnøy (2023 - 2024), vara Sør-Hålogaland biskop
- **Samarbeidsrådet for overgrepssproblematikk (SRO):** Borg biskop Kari Mangrud Alvsvåg
- **KA landsråd:** Preses og biskop Stein Reinertsen (oppnevnt av KR) (2021-25)
- **Norges kristne råd, styret:** Preses, visepreses (vara) (2021-23).
- **Norges kristne råd, Rådsmøte:** Preses, visepreses (vara) (2021-23).
- **Medlem av Katolsk-luthersk samtale-gruppe (KATLUSA):** Oslo biskop Kari Veiteberg
- **Teologisk nemnd:** Agder og Telemark biskop Stein Reinertsen
- **Nådens fellesskap:** Stavanger biskop Anne Lise Ådnøy
- **Kontaktutvalget Human-Etisk Forbund:** Borg biskop Kari Mangrud Alvsvåg
- **Tilleggsgavefondet:** Preses og generalsekretær (2022-23).
- **Regionalt samarbeidsutvalg for arbeidslivet (RSA) for MF Vitenskapelig høyskole:** Oslo biskop Kari Veiteberg
- **RSA for VID:** Oslo biskop Kari Veiteberg
- **RSA for Teologisk fakultet, Universitetet i Oslo:** Stavanger biskop Anne Lise Ådnøy
- **European Council for Religious Leaders/regions for peace Europe 2022-2024:** Oppnevning av biskop emeritus Atle Sommerfeldt forlenges til og med

rådsmøtet i ECRL i 2024.

Borg biskop Kari Mangrud Alvsvåg oppnevnes som nytt medlem.

- **Representantskapet i IKO:** Hamar biskop Ole Kristian Bonden.

17/23 Oppnevning til Fagråd for arbeidsveiledning (FABV)

Behandlet av	Møtedato	Saknr
1 Bispemøtet 2017 - 2024	13.02.2023	17/23

Sammendrag

Bispemøtet har et overordnet ansvar for arbeidsveiledning i Den norske kirke, og har i samarbeid med KA oppnevnt et eget fagråd for arbeidsveiledning (FABV) til å følge situasjonen på dette området. Funksjonsperioden til nåværende fagråd gikk ut 2022.

Bispemøtet skal oppnevne tre medlemmer til fagrådet for en ny periode på fire år, 2023 – 2027.

Bispemøtet vedtak:

Bispemøtet oppnevner til nasjonalt fagråd for ABV følgende medlemmer:

Olav Øygard, Nord-Hålogaland biskop

Jon Marius Kobro Hammer, teologisk rådgiver ved Nord-Hålogaland bispekontor.

Lars Peder Holm, sokneprest Tromøy menighet, Agder- og Telemark bispedømme.

Anne Beate Tjentland, prest og ansatt i Presteforeningen.

Oppnevningene gjelder for perioden 2023 – 2027.

18/23 Uttalelse mot krigen i Ukraina

Behandlet av	Møtedato	Saknr
1 Bispemøtet 2017 - 2024	13.02.2023	18/23

Sammendrag

«Ett år etter – en uttalelse fra Bispemøtet mot krigen i Ukraina» ble behandlet som sak under eventuelt.

Bispemøtet behandlet også en oppfordring til menighetene om å be for Ukraina.

Bispemøtet vedtak:

Ett år etter – en uttalelse fra Bispemøtet mot krigen i Ukraina

Den 24. februar 2023 er det ett år siden Russland startet sin storskala-invasjon av Ukraina. President Putins regime påfører den ukrainske befolkningen store og ufattelige lidelser. Vi, biskoper i Den norske kirke, kan ikke slå oss til ro med at krigen fortsatt pågår. Vi kan ikke akseptere at den støttes av den Russisk-ortodokse kirkeledelsen. Det er en aggressiv angrepskrig som strider mot folkeretten, den er etisk illegitim og bryter med fundamentale verdier i vår kristne tro.

Målrettede russiske angrep terroriserer daglig et helt folk og viser ringeakt for menneskers liv og verdighet. Krigen dreper tusenvis og driver millioner av mennesker på flukt. Familier splittes og barn preges av dette for livet. Russlands krigføring og trusler om bruk av atomvåpen truer sikkerhetssituasjonen i hele verden. Krigen har store ringvirkninger som matmangel, energikrise, dyrtid og usikkerhet. Det rammer de fattigste først og mest.

Når en nasjon blir angrepet på denne måten, har den rett til å forsvare seg. Vi støtter at Norge, med sine økte økonomiske ressurser, gir forpliktende og omfattende løfter om bidrag i flere år framover. Dette må komme sammen med økt støtte til fattige og nødlidende ellers i verden, som også rammes av denne krigen.

Krigen krever noe av oss alle. Sammen med andre land i Europa må Norge fortsette å ta imot flyktninger og inkludere dem i våre lokalsamfunn. Fellesskapets ressurser må både brukes på mottak av flyktninger og til humanitær støtte i Ukraina og nabolandene.

Vi vet at ikke alle russere støtter krigen. Vi uttrykker vår støtte til dem som står opp for fred og rettferdighet, til vern om menneskeverd og menneskerettigheter i et stadig mer totalitært regime. Dette gjelder også russisk-ortodokse kristne som har tatt til motmæle mot krigen i Ukraina.

Vi ser med forferdelse på at kirken blir brukt til å motivere og rettferdiggjøre okkupasjonen og krigen mot sivilbefolkningen. Ledelsen i Den russisk-ortodokse kirke bidrar aktivt til å legitimere krigen og regimets propaganda. Vi tar sterkt avstand fra dette misbruk av kristen tro og tradisjon. Det gjør kirkens ledelse medansvarlig for krigen.

Bispemøtet i Den norske kirke oppfordrer innstendig Den russisk-ortodokse kirkes ledelse med sin sentrale posisjon å bidra til å få en slutt på krigen.

Vi vil fortsette å be for alle krigens ofre og om en rettferdig fred.

*Bispemøtet i Den norske kirke
16. februar 2023*

Bispemøtet oppfordrer menighetene i Den norske kirke til å bruke bønneskjemaet Norges Kristne Råd har sendt ut i gudstjenesten søndag 26.februar.

